

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

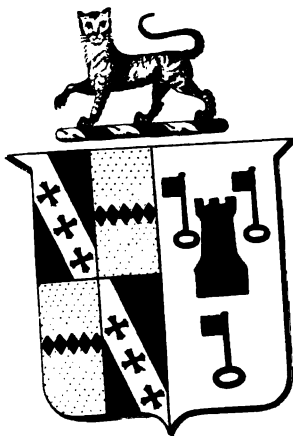
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

*original but
one but [unclear]*

50 C 6

49 C 208

E. H. Whinfield.

in Whinfield

گورهاي نا سفته
و غنچهاي نوشگفته

A CENTURY
OF
PERSIAN GHAZALS.

FROM UNPUBLISHED DÍWÁNS.

Nasir-ud-Din

LONDON :
PRINTED BY W. M. WATTS, CROWN COURT, TEMPLE BAR.

M DCCC LI.

THIS TEXT OF PERSIAN GHAZALS
IS DEDICATED TO
JOHN BARDOE ELLIOTT, Esq.,
AS A SLIGHT TOKEN
OF THE EDITOR'S SINCERE RESPECT
AND ESTEEM.

THE Persian Ghazal, which, in structure and sentiment, approaches perhaps the most nearly to the Latin Ode, has always been a favourite form of composition with Eastern poets, and is also, of all their numerous styles of versification, the most congenial to European taste, being restricted by its limited laws of construction from the less classical exuberance of imagery found in their Mesnawis, or heroic and romantic poems. Much, however, as it is deserving of admiration, and copious as are the materials afforded by the vast poetic literature of the Persians, the printed specimens of the Ghazal hitherto exhibited present a very circumscribed range of authors, and, with the exception of the Díwáns of Háfiz and Jámi, and the Mystical Odes of Jeláluddín Rúmi, they have been confined to single and detached extracts.

In the present publication the choice has been directed, partly by the esteem in which the authors are held by the critics of their own country, and the consequent claim they possess on our admiration; and partly by the rarity and value of the manuscripts which contain their works.

The frequent recurrence of similar images permits little variety in extracts from the same Díwán. Ten specimens only, therefore, have been selected from each of the ten authors quoted, so as to form a Century of Ghazals, and a Decade of Poets. It is believed that no lyric extract has been printed from these sources, either in text or translation, with the exception of one ode of Hasan Dehlewi, of which an admirable and ingenious version is found in Von Hammer's "Schöne Redekünste Persiens," though apparently from a less perfect text, and the original of which, from its great beauty, is thought worthy of being reproduced in its present form.

Without observing a strictly chronological arrangement, the specimens have been placed nearly in the order in which the authors lived, com-

mencing with Senái, a Ghazal writer of a very early period, but who, from the extreme rarity of copies of his Díwán, is chiefly famous for his didactic and moral work, the Hadícáh. Hasan Dehlewi may be considered, like his contemporary Emír Khusru, as one of the greatest of the Persian lyric poets of India. Kemál of Khojend, and Selmán Sáwaji, hold an equally high rank in the estimation of their countrymen, the latter being allowed to yield to Háfiz alone in the composition of the Ghazal. Kátibi, though much admired by the Persians, is little known to orientalists, except by the titles of his Mesnawis, or romantic poems. Cásim ul Anwár and the two Ahlis are all highly esteemed in their own country; while Bábabá Figháni is pronounced by an eminent native critic, Lutf Áli Beg, to be a model of excellence in this class, and was selected by Zamíri for special imitation in a book of odes.

This little series concludes with Sayyid Hátif, one of the most modern poets of Persia, of whom two fragments in Terjí'bend, of remarkable interest, published in the "Fundgruben des Orients," would induce a desire to examine further the contents of his Díwán. Unfortunately, its very limited extent, in the only copy consulted, affords little opportunity for selection, although sufficient to shew that, even in his day, the poetic glories of Isfahán still lived in its more degenerate age, and that the sacred fire of the Persian Ghazal, though burning low, was not yet hopelessly extinct. As a proof of Hátif's genius, the last of his odes in this selection may challenge competition with the whole circle of Persian lyrics, for simplicity of construction, harmony of versification, and a tenderness and purity of taste, which, as a rare instance, permits translation in every couplet.

It would hardly have been desirable to supply variants in these Ghazals, even if the opportunity of collation had permitted it, and I have contented myself with choosing apparently correct readings. The concise form of the Ghazal admits of little variation of text in carefully written copies, which differ principally in the transposition of lines or distichs, often accidental, always arbitrary, but, from the completeness of sense afforded by each separately, little affecting the general arrangement.

The manuscripts used have been chiefly from the Library of the East-

India House, and from those of the editor's private friends, as well as his own collection. Of these, the *Díwán* of Senáï, belonging to Professor Duncan Forbes, and those of Ahli Khorásáni and Hátif, in the possession of the editor, may at present be considered unique copies.

To add to the interest of the student, a short sketch is prefixed of the lives of the authors of these extracts. The first nine have been already described by Von Hammer, and five of them are also found among Sir Gore Ouseley's "Notices." For the present object they have been remodelled, and some slight additions made by reference to the original authorities, or supplied from other sources, chiefly from the *Suhuf* Ibrahím, as the most modern biography. These memoirs might easily have been extended, but, as an introduction to the texts, it was not thought advisable to enter into that critical examination of the lives and writings of the authors which their celebrity might require, and which might readily have been obtained from their numerous biographers; and this excuse must be offered for restricting them to limits similar to those of the extracts from their *Díwáns*.

Lastly, some apology may be necessary for so long a preface to so trifling a compilation, and the Bulbul may be thought to have said too much about his favourite rose; but the nightingale has not only to sing the praises of the garden, but to deprecate the anger of the gardener, who may be inclined to think with the poet, that "gathering roses is little less than shedding blood."

RANDALL'S PARK, *June* 1850.

- I. Hakím Senái.
- II. Hasan Dehlewi.
- III. Kemál Khojendi.
- IV. Selmán Sávjí.
- V. Kátibi.
- VI. Sháh Cásim ul Anwár.
- VII. Ahli Shírázi.
- VIII. Ahli Khorásáni.
- IX. Bábá Figháni.
- X. Sayyid Hátif Isfaháni.

	Page	
حكيم سنائي	۱	545-76
حسن دهلوي	۵	738 -
كمال خجندي	۹	792 - 803
سلمان ساوجي	۱۳	700 .
كاتبي	۱۸	831
شاه قاسم الانوار	۲۲	835
اهلي شيرازي	۲۶	942
اهلي خراساني	۳۰	901
بابا فغاني	۳۴	915
سيد هاتف اصفهاني	۳۸	902

Handwritten notes in Persian script, including the number '11' and some illegible characters.

I. HAKÍM SENÁĪ.

عطار روي بود و سنائي دو چشم او

Jeláluddín Rúmi.

HAKÍM SENÁĪ of Ghaznah was at first the court poet of the princes of that district, and employed his talents chiefly in reciting the glories of Sultan Ibrahím in his holy wars against the infidels of India. Subsequently he renounced the panegyric for the mystic and moral style, in which he obtained a celebrity not even surpassed by that of his successor, the Maulawi Jeláluddín himself, who acknowledged him to be his superior.

The occasion of his conversion is thus related by his biographers. One day, having entered a tavern, he overheard a fanatic, named Láí Khúr, (the Dreg-drinker), call for a cup of wine to drink to the blindness of Senái. Being asked why he should wish misfortune to so talented and wise a man, Láí Khúr replied, "The wretch is already blind enough, in not seeing that he was created for better purposes than to sing the praises of kings and princes." From this time Senái renounced the world and worldly objects, and devoted the rest of his life to asceticism and religious occupations.

Senái's great work, the Hadícah, or Garden, was written after his return from the pilgrimage, and was dedicated to Sultan Behrámsáh. He wrote also five other Mesnawis, mostly in the same metre; they were called Siyar ul Ūbbád, Taríc ul Tahkík, Kár Námah, Íshc Námah, and Ácl Námah.

The exact period of Senái's birth, and the year of his death, are variously stated by different authors. The Suhufí Ibrahím, after copying the conflicting evidence of all the biographies, places his birth in the reign of Masúd ben Mahmúd, and his death in that of Behrámsáh. His spiritual teacher was Shaikh Abu Yúsuf Hamadáni, and he was the contemporary of Hasan Ghaznawi, Ōsmán Mukhtári, Súzani, and some of the most celebrated of the earlier poets.

II. KHÁJAH HASAN DEHLEWI.

حسن گلي ز گلستان سعدي آورده است
که اهل معني گلچين از آن گلستانند

HASAN of Dehli, to be distinguished from his namesake of Ghaznah, who had been Senâi's contemporary, was a disciple of Shaikh Nizámuddín Auliya, his introduction to whom is thus related. Hasan, who was a baker, was sitting one day in the bazar of Dehli, when Emír Khusru, the greatest poet of his time in that city, passed by in company with the Shaikh, and being struck with Hasan's graceful appearance and handsome face, asked him how he sold his bread. Hasan replied, "I fill one of the scales with bread, and bid the purchaser pile gold up in the other, until the balance is equal." "And how," said Khusru, "if those who offer to buy, have no money?" "Then," answered he, "they place a few prayers there instead." The Emír was much struck with this answer, and called the Shaikh's attention to it, who immediately received the young Derwish as his disciple, and admitted him into his convent. Hasan and Khusru lived on terms of the greatest intimacy and friendship, and on Hasan's death, which took place in 738 (A.D. 1649) twenty years after that of his brother poet, he was buried by his side, in the cemetery of Dehli, not far, also, from the tomb of his spiritual guide, Nizámuddín Auliya. By others, however, he is said to have been buried at Daulatábád in the Dekkan. Hasan Dehlewí's father was called Álá-uddín Sinjari; his own surname was Najmuddín, and, from the greatness of his genius, he has been styled the Sâdi of India. His poetry amounts to nearly ten thousand couplets, and he was also the author of some prose works, one of which, the Faráid ul Fawáid, was arranged by him as a tribute of affection to his preceptor, and recorded the Shaikh's pious sayings and maxims. The composition of a Mesnawi is attributed to him by Taki Káshi, though its title is not recorded by that biographer. In his poetry Hasan imitated his friend and countryman, and early patron, Emír Khusru.

III. KEMÁL KHOJENDI.

کمال از کعبه رفتی بر درِ یار
هزاران آفرین مردانه رفتی

Epitaph on his tomb.

KEMÁLUDDÍN MASŪD, called Kemál Khojendi, was born at Khojend of an illustrious family. He was an accomplished Súfí, and a pious and holy man. After visiting the sacred shrines, on his return from Meshhed, he settled at Tabríz, the healthfulness and agreeable situation of which induced him to choose that place as his residence. The province of Azarbaiján being, shortly afterwards, invaded by Tocatmish Khán, and Tabríz taken, Kemál was torn from his home, and carried to Serai, a city of the Capchác territory. Even here, in exile, the poet enjoyed admiration and respect for his learning and sanctity. After a lengthened stay at Serai, he was permitted to return to his favourite city of Tabríz, where he passed the remainder of his days in the enjoyment of honour and prosperity, under the patronage of Sultan Husain, the son of Owais Jelair. Among his royal patrons in Tabríz was Prince Míránsháh, Timur's son, who is related to have been so charmed with the poet's conversation, and his walk through his beautiful garden, as to have presented him with a thousand pieces of gold as the price of the fruit he had eaten.

Háfiz of Shíráz, his contemporary, entertained the highest regard for Kemál, and great admiration for his verses; and their sentiments of mutual friendship and esteem were expressed in a poetical correspondence, which lasted as long as the two poets lived.

Notwithstanding the munificent offers of his patrons and admirers, Kemál's life was passed in such self-imposed poverty, that, at his death, the only objects found in his cell were the mat on which he used to sleep, and a stone which had supported his head as a pillow. The year of his death has been stated by some authors as 792, by others 803 H.

IV. SELMÁN SÁVAJI.

همچون انار سنان و شعر سلمان در هیچ جا نیست

[Saying of Álá-uddaulah Semnání]

JEMÁLUDDÍN MUHAMMED SELMÁN was born at Sávah, near Cum, and from thence, after acquiring many accomplishments of science and learning, visited Bághdád, where he had the good fortune to recommend himself to the notice of the Emír Shaikh Hasan Núyan and of his princess, Dilshád Khátún, who received him under their protection and bestowed on him their whole patronage, and even confided to him the education of their son, the celebrated Owais, with whom, as well as with his other royal patron and the accomplished princess, Selmán lived on terms of the most agreeable intimacy and literary friendship. The favours bestowed on him were munificent, and on one occasion the poet received, as the reward of some verses he had composed in imitation of a favourite Casídah of Zahír Fáryábi, two villages in the district of Rai.

Selmán passed forty years in the enjoyment of the patronage and friendship of the Jelair princes, until, after the death of Owais, he retired from court, afflicted by age and failing sight, and ended his days in the residence which had already been allotted to him by his patron.

As a proof of the excellence of Selmán's poetry, it is related that some of his verses have been inserted by mistake in the Díwán of Háfiz, and been received by many excellent critics as the composition of the same author. He wrote also two Mesnawis; one called Khúrshíd u Jemshíd, and the other, Firác Námah.

There is a great difference of opinion respecting the exact time at which Selmán died, as with that of some other poets. Most authorities are in favour of the year 769 (A.D. 1366) as the date of his death, but Taki Káshi fixes it as 799, which agrees better with the particulars of his life.

V. KÁTIBI.

همچو عطار از گلستان نشاپورم ولي
خار گلزار نشاپورم من و عطار گل

Casidab, Gul.

SHEMSUDDÍN MUHAMMED KÁTIBI was born at Nishápúr in Khorasan, or, according to some writers, at Turshíz. He was at first under the patronage of Sultan Baisancur, but, being disappointed at his court, left it for that of Emír Shaikh Ibrahím, the ruler of Shírwán. He subsequently travelled in various parts of Persia, and visiting the provinces of Dár ul Marz and Tabaristán, died of the plague at Asterábád in the year 831 H., and was buried outside that city.

Shemsuddín, when young, studied penmanship under the celebrated calligraph, Sími, and adopted the Takhallus, or poetic name of Kátibi, in allusion to his own excellence as a scribe. Later in life, on leaving the court of the Shírwán prince, he became a disciple of Khájah Zía-uddín Turkeh at Isfahán, as his spiritual teacher, previously to his ascetic retirement in Asterábád.

Kátibi's two most celebrated compositions are the so-named Nergis and Gul Casídahs, each poem rhyming in every distich with the word 'Narcissus' or 'Gul' respectively. The former was composed for Sultan Baisancur, his earliest patron; and the latter for Ibrahím Shírwánsháh, for which the poet received a present of ten thousand pieces of silver.

Besides his lyric and elegiac pieces, he was the author of a Khamsah, or Pentas, in imitation of Nizámi's five Mesnawis, and, among other compositions, he wrote a poem of great difficulty and complicated structure, called Majmâ ul Bahrain—Junction of the Two Seas (or metres), which served as a model for the Sihri Halál of the poet Ahli. His own imitations of various authors were admirably executed, especially those in the style of Kemál Ismâil, and he excelled also in satire, in which his genius and wit were inexhaustible.

VI. CÁSIM UL ANWÁR.

قاسم سخن کوتاه کن بر خیز و عزم راه کن
شکر بر طوطین افکن مردار پیش کرکسان

MÚINUDDÍN ÁLI, called **Cásim**, or **Cásim ul Anwár**, "Dispenser of Light," as illuminator of the Sufis, of which sect he was an illustrious disciple, was born at **Tabríz** in **Azarbaiján**, of a noble family of the **Sayyids** of that province. From his earliest years he shewed the greatest attachment to **Sufyism** and a religious life, and, when still a young man, received the **Khircah**, or **Derwish garment**, from his preceptor, **Shaikh Sadruddín** of **Ardebíl**.

Cásim's time was spent chiefly at **Nishápúr** in **Khorásán**, from which he afterwards removed to **Herát**, the capital, during the reign of **Shahrukh**, son of **Timur**. Here the **Sayyid** obtained such fame from his sanctity and learning, that the inhabitants of the province flocked in crowds to hear his discourses, and became his convèrts. This ascendancy over the minds of the people was represented to **Shahrukh** in an unfavourable light, and he was induced to order **Cásim's** immediate departure from his capital. **Cásim**, presuming on the sanctity of his character, hesitated at first to obey, till, softened by a visit from **Baisancur Mírza**, **Shahrukh's** son, he yielded to the mild persuasion and ingenious arguments of the young prince, the submission he had refused to the imperious mandate of sovereignty. He repaired to **Samarcand**, but, after a short residence in that city, returned to **Herát**, at the invitation of the same monarch who had commanded his absence. When advanced in years, the poet retired to **Kharjard**, a village near **Jám**, and ended his life in a garden purchased for him by his disciples, and there also he was buried, and a tomb erected by his friends and pupils, which was afterwards renovated and embellished by **Mír Áli Shír**.

Cásim's death was in the year 835 (A.D. 1431) according to **Daulatsháh**, but in 837 according to **Khóndemír's History** and **Taki Káshi's Tazkirah**, followed by the authors of the **Heft Iclím** and the **Suhuf**.

VII. AHLI SHÍRÁZI.

بادشاه شعرا بود اهلي

“ AHLI WAS PRINCE OF POETS.”

[Chronogram on his death, viz. A.H. 942.]

AHLI of Shíráz, “the pearl-fisher of the sea of poësy,” lived a few years later than his namesake of Khorásán, and flourished chiefly in the reign of Shah Ismâil Safawi, to whom he dedicated most of his poetry; and he was also much patronized by the Emír Âli Shír.

Like many of his brother poets, Ahli passed great part of his life in travel, visiting nearly all the provinces of Persia, and performing the duties of the pilgrimage to Mecca, where he remained some time. After receiving honour and respect from all the poets and learned men who inhabited the various places he visited, he finally “drew his foot within the skirt of retirement,” and passed the remainder of his life in seclusion, his death taking place in the earlier part of the reign of Shah Tahmâsp, in the year 942, and at an advanced year of the poet’s age.

According to his dying request, he was interred in the Musalla at Shíráz, in the burial-place of the poet Háfiz, whose Díwán was consulted for a Fál, or omen, on the occasion, and the result being favourable, the remains of Ahli were laid near those of his great predecessor.

Ahli was deeply skilled in prosody and the whole art of poetry. Besides a Díwán of Casídahs, Ghazals, Enigmas, and other ingenious specimens of versification, he was the author of two Mesnawis, Sham’ u Perwánah, or the Taper and Moth, and Sihri Halál, or Lawful Magic. The latter, composed in imitation of the Majmâ ul Bahrain of Kátibi, obtained great celebrity. A Casídah of his, also, in answer to one of Selmán’s, and dedicated to Âli Shír, was much admired, and obtained the honour of a commentary by Mulla Jámi, who even gave Ahli’s composition the preference over the original by Selmán.

VIII. AHLI KHORÁSANI.

Ahli's Verse sind der Abglanz,
Und sie gehen einſt, wie Roſen,

Von den Roſen ſchöner Wangen,
Noch im Kreis von Hand zu Hand.
Von Hammer, Redefünfte Perſiens.

AHLI KHORASÁNI was so called from being a native of Herát, or of Turshíz, in the province of Khorásán. He enjoyed the protection of Sultan Husain Mírza Baicara, at whose court he was in high honour and repute, and lived on terms of the closest friendship and intimacy with the Sultan's son, Ferídún Mírza.

One day the prince, walking in his favourite garden, had given strict orders to a black slave named Bakht, who had the charge of the gate, not to allow any person to enter. Ahli, being refused admission, wrote a few verses on a board, and launching it on a stream which flowed through the garden, took this mode of conveying his regret to the prince, and his request to be allowed to visit him.

The verses also contained an ingenious allusion to the name of Bakht (Fortune), to whose sinister influence he attributed his exclusion from the presence of his adored patron.

The ingenious device succeeded: the board, floating along the rivulet, attracted the attention of the prince as he was wandering along his rose-walk, and induced him to examine its inscription; and, charmed with the eloquence of the impromptu, he ordered the suppliant poet to be admitted. The same incident is related by some authors as having occurred to Ahli of Shíráz; and, in general, there is much confusion to be found in the two biographies, neither of which, notwithstanding the celebrity of the poets, presents any particulars of interest, or even the usual historical data of a memoir. The year in which Ahli of Khorásán died is not stated in all the Tazkirahs, but according to one of his biographers that event took place in 901 H. (A.D. 1495.)

IX. BĀBĀ FIGHĀNI.

چون فغانی چند حرفی درد دل خواهم نوشت
گرچه کس پروا نخواهد کرد مکتوب مرا

FIGHĀNI of Shīrāz commenced early a course of travel, and went to Tabrīz, during the reign of Sultan Husain Mīrza, but meeting with little encouragement from the poets of that city, who ridiculed his style and refused to acknowledge his merits, he left it in disgust, and established his residence at Herāt. Here he recommended himself to Sultan Yācūb Turkmān, and became a great favourite of that prince, who made him his principal court poet, and gave him the name of Bābā, or Father. Bābā Fighāni was much attached to pleasure, and so addicted to wine, that he is said rarely to have left the tavern till the cask was empty. Later in life he attached himself to the service of Shah Ismāīl, and was for some time a resident of Abiwerd, in Khorāsān, a dependant on the bounty of the Governor of that place. Finally he retired to Meshhed, and renounced forbidden pleasures and the praise of kings for holy retirement and sacred song. In the latter style one of his most celebrated compositions was a poem in praise of the eighth Imam, Āli ben Mūsa.

Though Fighāni's poetry was not very popular, during his lifetime, among the inhabitants of Khorāsān, his Dīwān met with many admirers and imitators after his death; amongst these were Muhteshim of Kāshān, Nazīri of Nishāpūr, Zamīri of Isfahān, and Ūrfī of Shīrāz, who, though all of them poets of originality of taste and genius, did not hesitate to adopt Fighāni's verses as a model for their own compositions. His great merit was in the Ghazal, but his Casīdahs were also much praised. The whole of his Dīwān amounted to nearly nine thousand couplets.

Bābā Fighāni died at Meshhed in the year 915 (A.D. 1509) according to Abu Tālib's Tazkirah, but according to the Heft Iclīm and others, in 925.

X. HÁTIF.

حضرت هاتف آنکه خاک درش میدهد رشک مشک تاتاری
سر غیب است بر دلش ظاهر راز وحی است بر لبش جاری

Sabâhi.

HÁTIF is a poet of so modern a date, that the particulars of his life are only to be sought from authors whose Tazkirahs embrace the literature of a very recent period, and from these even, but a slight sketch of his history can be obtained. In Lutf Âli Beg's account of his contemporaries, in the *Atesh Kedah*, little more than a few lines are given on Hátif's biography, although the intimacy which subsisted between them, would have led to the hope that a memoir written by a brother poet would be more than usually accurate and detailed. The notice of him in that work is devoted chiefly to the praise of Hátif's private and social virtues, and of his talent for composition, in which he is said to have excelled equally in prose and verse, both Arabic and Persian, and to have rivalled, in the former language, Âsha and Jarír, and, among the poets of his own country, Anweri and Zahír.

Three other Tazkirahs, nearly contemporaneous with the *Atesh Kedah*, name a poet Hátif of Isfahán, who left his country, in childhood, with his father, and went to India, where he became a pupil of Shemsuddín Fakír of Dehli, and afterwards entered the service of the Wazír Asafuddaulah, at Lakhnau. According to the *Khulásat ul Afkár*, he was still living in the year 1202 (A. D. 1788), at which period its author, Mírza Abu Tálíb, met him in India, and although he was then past seventy years of age, he continued to enjoy the same brilliancy of talent and charms of conversation, for which he had been distinguished in his earlier days.

The authors of these Tazkirahs call him Mírza Abu Âli, while the *Atesh Kedah* gives his name as Ahmed. Other circumstances shew that the two poets could not be identical, though there may be some points of coincidence. The specimens of Hátif's poetry, quoted in the *Atesh Kedah*, being all found in the *Díwán* from which also have been extracted the Ghazals in this selection, establish their author as the poet Sayyid Ahmed Hátif, the friend of Lutf Âli, and the subject of his memoir.

قاصد بخاك بر سر كويش فتاده كيست
 چون بر سمند آيد و خلقيش دزركاب
 دركوي او عزيز كدام است و كيست خوار
 عزت ز محرومان بر او پيشتر گر است
 آن كس كه ساغر ميء نابش دهد كدام
 زندي كه باز بسته در عيش بر جهان
 بر خاك آستانه او سر نهاده كيست
 همراه او سواره كدام و پياده كيست
 در بزم او نشسته كه و ايستاده كيست
 دارد كسي كه حرمت از ايشان زياده كيست
 و آن كس كه ميستاند از جام باده كيست
 تنها بروي او در عشرت كشاده كيست
 اغيار سر نهاده فراغت بپاي باز

محروم تر ز هائف از پا فتاده كيست

چو في نالدم استخوان از جدائي
 قفس به بود بلبلي را كه نالد
 دهد ياد اگر نيك بيبي بگلشن
 بهر شاخ اين باغ مرغي سرايد
 چسان من نالم ز هجران كه نالد
 چو شمع بجان آتش افتد ببيزي
 فغان از جدائي فغان از جدائي
 شب و روز در آشيان از جدائي
 بهار از وصال و خزان از جدائي
 به لحن دگر داستان از جدائي
 زمين از فراق آسمان از جدائي
 كه آيد سخن در ميان از جدائي

كشد آنچه خاشاك از برق سوزان
 كشيدست هائف همان از جدائي

تم

تم تم

تم تم تم

تم تم

تم

نه نشیبي چرا دمي با من گر نه با غير همنشین شده
 دل ز رشکم طید چو بسل باز بهر صیدی که در کمین شده
 غزلي گفته دگر هاتف
 که سزاوار آفرین شده

با من ارهم آشیان میداشت مارا در قفس کي شکایت داشتم از تنگي جا در قفس
 عندلیبیم آخر اي صیاد خود گوکي رواست زاغ در باغ و زغن در گلشن و ما در قفس
 قسمت ما نیست سیر گلشن و پرواز باغ بال ما در دام خواهد ریختن یا در قفس
 بر من اي صیاد اگر امروز چون دي بگذري جز پري از من نخواهي دید فردا در قفس
 هاتف از من نغمه دلکش سرود خوش مجوي

کز تو دور افتاده ام افتاده ام تا در قفس

جان بجانان کي رسد جانان کجا و جان کجا ذره است این آفتاب آن این کجا و آن کجا
 دست تا گیرد مگر در راه عشقت جذبه ورنه پای ما کجا وین راه بی پایان کجا
 ترک جان کفتم نهادم پا بصحرای طلب تا درین وادي مرا از قن بر آید جان کجا
 جسم غم فرسود من چون آورد تاب فراق این تن لاغر کجا بار غم هجران کجا
 در لب یارست آب زندگي در حیرتم خضرمي رفت از پی سرچشمه حیوان کجا

چون جرس با ناله عمري شد که ره طی میکند

تا رسد هاتف بگرد محمل جانان کجا

کفتم که چاره غم هجران شود نشد در وصل بار مشکلم آسان شود نشد
 یا آن صنم مراد دل من دهد نداد یا این صنم پرست مسلمان شود نشد
 یا دل بکوي صبر و سکون پی برد نبرد یا لحظه خوش ز افغان شود نشد

یا از وفا نگاه بهاتف کند نکرد

یا سوي من ز مهر خرامان شود نشد

ماه فلکش ز چشم افتاد دید آنکه چو مه بطرف بامت
 نالم که برد بر تو نامم آن کس که ز من شنیده نامت
 هر کس بغلامی تو نازد
 هاتف بغلامی غلامت

کوي جانان از رقیبان پاک بودي کاشکي این گلستان بی خس و خاشاک بودي کاشکي
 یار من پاک و برویش غیر چون دارد نظر دیده او چون دل من پاک بودي کاشکي
 قصد قتلم دارد و اندیشه مظلومیم یار در عاشق کشي بی پاک بودي کاشکي
 تا بدامانش رسد دستم بامداد نسیم جسم من در رهگذارش خاک بودي کاشکي
 غمچه سان هاتف دلم از عشق چون صد پاره است
 سینه هم زین غم چو گل صد چاک بودي کاشکي

گفتم نگرم روی تو گفتا بقیامت گفتم روم از کوي تو گفتا بسلامت
 گفتم چه خوش از کار جهان گفت غم عشق گفتم چه بود حاصل آن گفت ندامت
 هر جا که یکی قامت موزون نکرد دل چون سایه بپایش فگند رحل اقامت
 در خلد اگر پهلوي طوبیم نشاند دل میکشدم باز بان جلوه قامت
 عمرم همه در هجر تو بگذشت که روزي در بر کنم از وصل تو تشریف کرامت
 دامن ز کفم میکشي و میروي امروز دست من و دامان تو فرداي قیامت
 ناصح که رخس دیده کف خویش برید دست

هاتف بچه روی کفدم باز ملامت
 مهر رخسار و مه جبین شده آنت دل بلای دین شده
 مهر و مهرا شکسته رونق غیرت آن و رشک این شده
 پیش ازین دوست بودیم از مهر دشمن اکنون بمن ز کین شده
 من چنانم که پیش ازین بودم تو ندانم چرا چنین شده

بیمهري اگرچه بي وفا هم	جور از تو نکو بود جفا هم
بیگانه و آشنا نراني	بیگانه کشي و آشنا هم
پیش که برم شکایت از تو	کز خلق نترسي از خدا هم
بس تجربه کرده ام ندارد	آه سکري اثر دعا هم
از وصل چو هجر سوزدم جان	از درد بجانم از دوا هم
از گل که ز هرگلي فزون است	در حسن رخ تو در صفا هم
شد فصل بهار و بلبل و گل	در باغ بعشرتند با هم
ما هم ستم است اگر نباشيم	چون بلبل و گل بباغ با هم

جزهاتف بي نوا در آن کوي

شاه آمد و شد کند گدا هم

اي باده ز خون من بجامت	این مي بقدر بود مدامت
خونم چو مي ارکشي حلالیت	مي بي من اگر خوري حرامت
مرغان حرم در آشیانها	در آرزوي شکم دامت
بالاي بلند خوش خرامان	افتاده شیوه خرامت

نشان لاله^۱ این باغ از که می پرھی
 برو کز آنچه تو دیدی بجز خیال نماند
 بشکل و رنگ درخت از خزان کمالی یافت
 ولی چه سود که آخر بدان کمال نماند
 کجاست کشتی^۲ می تا بر آورم طوفان
 که در مزاج زمان هیچ اعتدال نماند
 چگونه از صدف تشنه^۳ در برون آید
 چو در سحاب کرم قطره^۴ زلال نماند

بیا که برد فغانی غبار غیر از دل

کدورقی که بود موجب ملال نماند

در کج محنت این دل دیوانه خوشتر است
 دیوانه را مقام بویرانه خوشتر است
 ای پند گو خوش که در گوش جان من
 یک ناله^۱ حزین ز صد افسانه خوشتر است
 ساقی من اختیار ندارم به بخودی
 در دست اختیار تو پیمان خوشتر است
 شرم و ادب نه شیوه^۲ شوخی و دلبریت
 در نرگس تو شیوه^۳ مستانه خوشتر است
 سوزیست گرم شام و سحر شمع را ولی
 این سوختن ز جانب پروانه خوشتر است
 تا کی درون پرده کشیدن شراب عشق
 این گیر و دار بر در میخانه خوشتر است

دیوانه شد فغانی و رست از کمند عقل

آزادگی بمردم دیوانه خوشتر است

شکسته شد دل و شادست جان خسته^۱ ما
 که یار نیست جدا از دل شکسته^۲ ما
 چو روز حشر بر آیم سر ز خواب اجل
 بروی دوست شود باز چشم بسته^۳ ما
 گذشت کوکبه^۴ صبح وصل و منتظریم
 که باز جلوه کند طالع خجسته^۵ ما
 نشست آتش دل مهرة بر فروز ای شمع
 بود که شعله کشد آتش نشسته^۶ ما
 رمید خواب خوش از چشم ما کجاست خیال
 که آرمیده شود چشم خواب خسته^۷ ما
 هزار دسته^۸ گل بسته شد بخون جگر
 نظر نکرد بگلهاي دسته دسته^۹ ما

ز خاک و خون فغانی هزار لاله دمید

همین بود ز رخت باغ تازه رسته^{۱۰} ما

صبح رحلتم زآن مرغ اقبال رقیب افتاد که در شام اجل تیر دعائی در کماغم بود
 فغانی میشدم بی طاقیت از نظارهٔ رویش
 و لیکن غیرت او مانع آه و فغانم بود

آتشکده دلی که درو منزل تو نیست بخانه کعبهٔ که درو محمل تو نیست
 مردن در آرزوی تو خوشتر ز عمر خضر خود زنده نیست آنکه دلش مایل تو نیست
 چون در میان گرم روان سر در آورد پروانهٔ که سوختهٔ محفل تو نیست
 ایزد ترا محبوبترین صورتی نگاشت ای گل چه نازکی که در آب و گل تو نیست
 خواهی بهر باش بما خواه کینه ورز خود دانی و خدای کسی در دل تو نیست
 معشوقه را چه باک بود عاشقی بلاست باری غبار کس بدل عاقل تو نیست
 بر دوش گلرخواست فغانی جنازات

این تربیت سزای تن بسمل تو نیست

کنون که باد خزان فرش لعل فام کشید خوش آنکه در صف مستان نشسته جام کشید
 دلم که جام نگون داشت سالها چو حباب ببین که موج شرابش چسان بدام کشید
 خزان ز آمدن آن سوار حاضر بود که در رهش ورق زر با احترام کشید
 فلک بداد مرادم چنانکه دل میخواست ولی ز هر سر مویم صد انتقام کشید
 شدم اسیر شکار افکنی که صد باره سنان ز دیدهٔ شیران تیز گام کشید
 هزار جرعهٔ عیش است در قرابهٔ عشق خوش آن حریف که این باده را تمام کشید
 چگونه لذت ذوق وصال در یابد ز یار هر که نه بعد از فراق گام کشید
 خوش آن فتاد که هر چند یار سرکش بود بگویی نفسش بر کنار بام کشید

بسپیل داد فغانی سر سفینهٔ عشق

نه نام ننگ شنید و نه ننگ نام کشید

خزان رسید و گلستان بآن جمال نماند سماع بلبل شوریده رفت و حال نماند

بر سر هر اشاره که شرح و بیان نداشت تا دیده‌را بهم زده بودم رسیده بود
آن لاله که چید فغانی ز باغ دل
تأثیر آتش جگر و آب دیده بود

باز با مرغ سحر خوان عیجه عقد تازه بست دفتر دلرا بعنوان وفا شیرازه بست
جذب آب و سبزه بیرون برد گرویان شهر محتسب هر چند از غیرت در و دروازه بست
جوش مشتاق و خروش رود و گلبانگ هزار زین نواها در هوا از شش جهت آوازه بست
اشتیاق باده چندان شد که هنگام صبح عیجه سیراب نتواند دم از خمیازه بست
طبع موزون فغانی بین که در گلزار عشق

هر بهار از معنی رنگین چه بخل تازه بست

ساقیا بیدار گردان چشم خواب آلوده‌را باده نوش و نقل کن دل‌های خون آلوده‌را
لاله از حد می برد مستی و گل تر دامی خیز و در جام شراب انداز مشک سوده‌را
گر گزافی نیست در مستی ثوابی نیز نیست اجر چندانی نباشد کار نا فرموده‌را
کشتی می میبرد از ورطه خوبشم برون ورنه آسان چون روم این راه نا پیموده‌را
آنچه در گنج دو عالم نیست در میخانه هست تا بخواری بنگری باز این گل فرسوده‌را
ای صبا بگذر بجاک شور بختان فراق ای نمک بر دل میفشان مردم آسوده‌را
نامه درد فغانی لایق تحریر نیست

بهر این بیت العمل ضایع مگردان دوده‌را

خوش آن شبها که سر بر آستان دلستام بود ز خاک پای او مهر خوشی بر دهانم بود
بهر صورت که میرفتم بکوبش آشنا بودم نه غوغای سگان نه بیم سنگ پاسبانم بود
بخواب بیخودی شبها بکجی میشدم ساکن ز سوی پاسبانش گوشه چشم نهانم بود
چو بلبل نیمشب گر خواب مستی میشدم بیدار زبان چون میکشودم نام آن گل بر زبانیم بود
چو از نظاره خورشید رویش میشدم بیخود ز کوبش ذره گان بر هوا میرفت جامم بود

زبان بوصف جمال تو بر نمي آيد	که خويي تو بتقرير در نمي آيد
هزار صورت اگر ميكشد مصور صنع	يكي ز شكل تو مطبوع بر نمي آيد
چو وصف جلوه گلهاي ناشگفته کنم	چو غير حسن توام در نظر نمي آيد
بر آن سرم که بسر وقت کشتنم آهي	دريغ و درد که عمرم بسر نمي آيد
که ميروم بتماشاي آن خجسته خصال	که از نظاره او بي خبر نمي آيد
ز آب ديده حيران خویش در عجبم	که بي نشانه خون جگر نمي آيد

نشان او ز که پرسد فغاني حيران

که هر که رفت بکوبش دگر نمي آيد

دوش آن پري ز قيد رقيبان رميده بود	صيد کمند ما شده آيا چه ديده بود
در جويبار ديده عشاق جلوه داشت	سروي که سر ز چشمه حيوان کشيده بود
بر برگ گل دمیده فسون سبزه خطش	خوش سبزه کز آب لطافت دمیده بود
رندانه با گدای خود آن پادشاه حسن	بنم وصال بر در ميخانه چيده بود
مي گفت هر سخن که گره بود در دلم	گويا که از زبان من آنها شنیده بود
آشوب ديده دل و آسيب عقل و دين	آن قامت کشيده و زلف خمیده بود

تا نیفتد برخت چشم بد غیر ترا
 طاق ابروی تو محراب دل پاکانست
 چون پری از نظر خلق نهان ساخته اند
 حال دل با تو چه گویم که دو چشم پر خون
 قدسیان سجده که خویش از آن ساخته اند
 از که نالم من مسکین که دل و دیده مرا
 چاره پاره غم او با تو عیان ساخته اند
 در غم عشق تو رسوای جهان ساخته اند
 چه نشان میطلبی از من بیدل که مرا
 پیش تیر ستم عشق نشان ساخته اند

اهلی از خاک تو جز مهر گیا بر ندم
 بس که آمیخته با مهر بتان ساخته اند

این حسن چه حسنست نه حد بشرست این
 با آن رخ و زلف و خط و خال و قد رعنا
 از جنس بشر نیست بلای دگرست این
 نسبت نتوان کرد بگل دامن پاکت
 سر تا بقدم آنت اهل نظرست این
 از خاک سرکوی خودم دور میفکن
 کز هر چه کنم وصف از آن پاکترست این
 انکار که خار و خس آن رهنگدوست این
 هر قطره اشکم شرری شعله فروز است
 ز آن روی که خوناب کباب جگرست این
 کین عیب نماید ز تو از من هنرست این
 ای پیر مکن عیب من از عشق جوانان

در بادیه عشق مرو بیخبر اهلی
 غافل مشو از خود سفر پر خطرست این

بشب مهی و بروز آفتاب عالم سوز
 من و تو در همه آفاق داستان شده ایم
 بداغ عشق تو سوزند عالمی شب و روز
 اگر بدست اشارت کنی بجانب من
 ز عشق خانه بر انداز و حسن عالم سوز
 سپاه درد و غم از هر طرف کشاده کمین
 پرد بسوی تو روحم چو مرغ دست آموز
 که همچو برق زند شعله آه شعله فروز
 کجاست دولت مسعود و طالع فیروز
 نهفته سوز دلم شام هجر چون ماند

گرت هواست که از عشق آگهی باشی
 ز شعر دلکش اهلی رموز عشق آموز

جان من بستان که آسانست مردن پیش تو زندگانی با غم هجر تو جانا مشکست
 نیست عاشق را وطن جز بر سر کوی بلا حال آن مسکین که شد در عشق رسوا مشکست
 نیست غم گر بر دلم صد کوه غم باشد ازو آنکه اورا ذره نبود غم ما مشکل است

با غم دل اهلی از کوبش چسان بیون روم

تا نمی آید برون این خارم از پا مشکل است

دوش افغان من از چشم ملایک خواب برد خرمن مهرا ز طوفان سرشکم آب برد
 کشتی و عمرم که در گرداب غم افتاده است هم مگر سیل فنا خواهد ازین گرداب برد
 دوش گفتم سر گذشت هجر گویم پیش او یک سخن نا گفته آن نا مهربان را خواب برد
 وه چه رویست آن کزو هر لحظه سوزد عالمی گرمی و او رونق خورشید عالمتاب برد
 رخنه در دین کرد چشم مست کافر کیش او زاهد صد ساله را از گوشه محراب برد

خاک کوبش را ز چشم برد اهلی سیل اشک

وه که عمری هرچه حاصل کرده بودم آب برد

گرچه میسوخت ز خوبان دل پرورد مرا گرمی و عشق تو کرد از همه دل سرد مرا
 دارم از عشق تو دردی که اگر جان برود هرگز از جان نرود لذت آن درد مرا
 خاک پایت شدم از من میفشان دامن وصل ورنه بر باد دهد هجر تو چون گرد مرا
 منم آن لاله دلسوخته در گلشن دهر که بخوناب جگر عشق تو پرورد مرا
 ذره مهر تو جا کرد درون دل من ساخت سرگشته چو خورشید جهان گرد مرا
 شوق دیدار تو و جاذبه عشق تو بود که باقلیم وجود از عدم آورد مرا

اهلی اندیشه امروز و غم فردا چند

یار گو تا کند از هر دو جهان فرد مرا

حلقه زلف تو ار رشته جان ساخته اند بیدلان را همه دیوانه آن ساخته اند
 چشم بر راه تو خوبان همه از غایت شوق قاصد از اشک بهر گوشه روان ساخته اند

مگو که در پی آن شهسوار چند روی مگر عنان دل من باختیار منست

ز رشحه قلم سوخت عالمی اهلی

چه آتش است که در نظم آبدار منست

چه بد کردم نمی دانم که با من دل دگر کردی
 چه شمع افروختی رخسار و در جانم زدی آتش
 ز حال چشم پوشیدی ز من قطع نظر کردی
 گذشتی همچو باد و آتش را تیزتر کردی
 مرا زان سخن زان لعل میگون با من بیدل
 مرا زان غنچه نشگفته خونها در جگر کردی
 کشیدی از دلم تیری که افکندی ز کین بر من
 بحمد الله که کین خویش را از دل بدر کردی
 ندیدی از سر مهر و وفا چین بر جبین من
 مرا چندان که پیش زخم پیکانت بسر کردی
 ز بد مهری نیفکندی گذر بر خاکسار خود
 براه انتظارش گرچه خاک رهگذر کردی

ترا چندانکه آن مه ساخت پامال جفا اهلی

تو باز از شوق او چون سبزه سر از خاک بر کردی

خورشید جهان افروز یا ماه تمامست این
 پا بر سر کوی او نهاده ز خود رفتی
 زین هر دو نمیدانم یا رب کدامست این
 آگاه نیم از خود یا رب چه مقامست این
 عشق من و حسن او آن نیست که کم گردد
 هنگام سخن گفتن زان لعل مسیحا دم
 حسنی بکمالست آن عشقی بدست این
 صد مرده کند زنده یا رب چه کدامست این
 از خون جگر مستم وز بوی کباب دل
 خلقی بگمان هر سوکز عیش مدامست این
 عیشم همه خون خوردن کام از غم دل مردن
 بر یاد تو عیش است آن در عشق تو کامست این

در محفل اهل دل کم گوی سخن اهلی

کین صحبت خاصانست فی مجلس جامست این

بر سر کوی تو دیگر بودن ما مشکل است
 چاره در عشق بتان صبرست گفتم یا سفر
 بودن آنجا مشکل و رفتن از آنجا مشکل است
 در حق من فکر دیگری کن که اینها مشکلت
 حال من با محنت هجر تو فردا مشکلت
 حالیا امروز از وصل تو ام آسوده دل

جان من بستان که آسانست مردن پیش تو زندگانی با غم هجر تو جانا مشکست
نیست عاشق را وطن جز بر سر کوی بلا حال آن مسکین که شد در عشق رسوا مشکست
نیست غم گر بر دلم صد کوه غم باشد ازو آنکه اورا ذره نبود غم ما مشکل است

با غم دل اهلی از کویس چسان بیرون روم

تا نمی آید برون این خارم از پا مشکل است

دوش افغان من از چشم ملایک خواب برد خرمن مهرا ز طوفان سرشکم آب برد
کشتی و عمرم که در گرداب غم افتاده است هم مگر سیل فنا خواهد ازین گرداب برد
دوش گفتم سر گذشت هجر گویم پیش او یک سخن نا گفته آن نا مهربان را خواب برد
وه چه رویست آن کزو هر لحظه سوزد عالی گرمی و او رونق خورشید عالمتاب برد
رخنه در دین کرد چشم مست کافر کیش او زاهد صد ساله را از گوشه محراب برد

خاک کویس را ز چشم برد اهلی سیل اشک

وه که عمری هرچه حاصل کرده بودم آب برد

گرچه میسوخت ز خوبان دل پرورد مرا گرمی عشق تو کرد از همه دل سرد مرا
دارم از عشق تو دردی که اگر جان برود هرگز از جان نرود لذت آن درد مرا
خاک پایت شدم از من میفشان دامن وصل ورنه بر باد دهد هجر تو چون گرد مرا
منم آن لاله دلسوخته در گلشن دهر که بخوناب جگر عشق تو پرورد مرا
ذره مهر تو جا کرد درون دل من ساخت سرگشته چو خورشید جهان گرد مرا
شوق دیدار تو و جاذبه عشق تو بود که باقلیم وجود از عدم آورد مرا

اهلی اندیشه امروز و غم فردا چند

یار گو تا کند از هر دو جهان فرد مرا

حلقه زلف تو ار رشته جان ساخته اند بیدلان را همه دیوانه آن ساخته اند
چشم بر راه تو خوبان همه از غایت شوق قاصد از اشک بهر گوشه روان ساخته اند

مگو که در پی آن شهسوار چند روی مگر عنان دل من باختیار منست

ز رشحه قلم سوخت عالمی اهلی

چه آتش است که در نظم آبدار منست

چه بد کردم نمی دانم که با من دل دگر کردی ز حال چشم پوشیدی ز من قطع نظر کردی
 چو شمع افروختی رخسار و در جانم زدی آتش گذشتی همچو باد و آتشم را تیزتر کردی
 نگفتی یک سخن زان لعل میگون با من بیدل مرا زان غنچه نشگفته خونها در جگر کردی
 کشیدی از دلم تیری که افکندی ز کین بر من بحمد الله که کین خویش را از دل بدر کردی
 ندیدی از سر مهر و وفا چین بر جبین من مرا چندان که پیش زخم پیکانت بسر کردی
 ز بد مهری نیفکندی گذر بر خاکسار خود براه انتظارش گرچه خاک رهگذر کردی

ترا چندانکه آن مه ساخت پامال جفا اهلی

تو باز از شوق او چون سبزه سراز خاک بر کردی.

خورشید جهان افروز یا ماه تمامست این زین هر دو نمیدانم یا رب کدامست این
 پا بر سر کوی او نهاده ز خود رفتم آگاه نیم از خود یا رب چه مقامست این
 عشق من و حسن او آن نیست که کم گردد حسنی بکمالست آن عشقی بدست این
 هنگام سخن گفتن زان لعل مسیحا دم صد مرده کند زنده یا رب چه کدامست این
 از خون جگر مستم وز بوی کباب دل خلقي بگمان هر سوکز عیش مدامست این
 عیشم همه خون خوردن کام از غم دل مردن بریاد تو عیش است آن در عشق تو کامست این

در محفل اهل دل کم گوی سخن اهلی

کین صحبت خاصانست فی مجلس جامست این

بر سر کوی تو دیگر بودن ما مشکل است بودن آنجا مشکل و رفتن از آنجا مشکل است
 چاره در عشق بتان صبرست گفتم یا سفر در حق من فکر دیگر کن که اینها مشکلست
 حالیا امروز از وصل تو ام آسوده دل حال من با محنت هجر تو فردا مشکلست

از داغ عاشقی دل ما دردناک به آن را که درد عشق نباشد هلاک به
 آن را که خار خارگلی نیست در جگر چون غنچه ته بته دل او چاک چاک به
 هر سرکه خاک راه سهی قامی نشد خاکش بفرق باد که در زیر خاک به
 نابود و بود من همه شد پاک صرف عشق از هر چه هست نیست مرا عشق پاک به
 از عشق چون غرض غم و درد دست یار من سنگین دل و ستمگرو بی ترس و باک به
 آب حیات را چه کنم هر دم از خماری از آب زندگیست مرا آب تاک به
 اهلی نیافت بی غم و درد تو لدّتی

پیوسته از غم تو دلش دردناک به

منم که شیوه عشق بتان شعار منست مدار کار جهان عشق و عشق کار منست
 دمی چو ذره بجائی قرار نیست مرا ز بس که مهر تو در جان بیقرار منست
 خاک تربیت من خار بردمید و هنوز هزار خار غمت در دل فکار منست
 مرا ز بهر تو شد روز و روزگار سیاه ولی ترا چه غم از روز و روزگار منست
 درین زمانه بد مهم از کسی چه امید چو هست دشمن جان من آنکه یار منست
 از آن ز بزم وصالش نمیروم بیرون که هجر تیغ کشیده در انتظار منست

کس در نیافت مستی و هشیاری ترا از چشم فتنه ساز و لب عشوه جوی تو
 چون مرغ نیم بسمل از آن میطیم بچاک کافتد مگر سرم دم آخر بسوی تو
 عشقت کسست رشته جان آچنان که باز پیوند زندگی نشود جز بسوی تو
 اهلی مگر بشریت مرگ از دلت رود

زهري که ریخت هجر بتان در گلوی تو

خوش آنکه همنفس یار خویشتن بودم رفیق همدم و همراز و همسخن بودم
 خوش آنکه جلوه چو میکرد آفتاب رخس من آفتاب پرستی چو برهمن بودم
 خوش آنکه در چمن حسن آن گل از هستی همی شکفت و منش بلبل چمن بودم
 خوش آنکه لعل لبش چون شکر نشان میشد من از نشاط چو طوطی شکر شکن بودم
 خوش آنکه پیش لبش میگریست شیشه می که من بخنده چو ساغر از آن دهن بودم
 خوش آنکه آن دهنم خاتم سلیمان بود بزعم خصم من ایمن ز آهرمن بودم

کنون ز نرگس او يك نظر مرا اهلی

امید نیست تو گوئی که آن نه من بودم

آن بزم عیش و ساتی و جام شراب کو و آن مستی و محبت و آن اضطراب کو
 گیم که روی گل نگرم از هوای دوست آن شیوه کرشمه و ناز و عقاب کو
 گلشن همان و مرغ همان شاخ گل همان گلبنانگ شوق و مستی عهد شباب کو
 گر مدعی ز عشق زند لاف همچو من گنج محبت و دل و جان خراب کو
 خواب از خیال آن مژه در دیده نیستم در دیده که خار بود جای خواب کو
 من مست و بیخود از بت و نامم خدا پرست زین قصه گر سوال کندم جواب کو

در آتشم هنوز از آن شب که آن حریف

شد مست ناز و گفت که اهلی کباب کو

اهلي کدورتي که تو داري ز خاميست

عاشق شو و چو شمع بسوز و صفا بين

هر جا که بنگري رخ او در تجلیست
 دور از تو ام بصورت و در معنیم قرین
 ما را که دل بطرفه غزالي گرفته انس
 گر سرو با تو لاف زد آزاده اش مخوان
 پیش کسی که باده زد دست تو خورده است
 هست تو گر ز کار جهان فرد شد چه شد
 گریوست برکنند ز صورت پرست هست
 اورا چه غم که زنده دل از مغز معنیست

اهلي حریف مغیبه و جام مي کسیست

کورا نه فکر دین و نه پرواي دینیست

همدمان رفتند و من از همهان وا مانده ام
 تاب وصل نیست ای مه چون زیم در هجرتو
 داغ سوداي غمت دیوانه ام کرد ای پری
 گرچه آزاد از جهام همچو سرو ای ابر لطف
 همت من در نظر نآرد جز آن خورشید رخ
 نازنینان گر کشندم سر نمی تابم ز حکم
 میم از این غم که بی یاران چرا من زنده ام
 وای بر مردن چو من ار زندگی وا مانده ام
 زآن سبب چون شمع که در گریه که در خنده ام
 رحمتی فرما که از دست تهی شرمنده ام
 گرچه درویشم نظر جائی بلند افکنده ام
 پادشاهانند ایشان من فقیر و بنده ام

زین چمن اهلي مرا دیگر بهیچ امید نیست

زانکه از شاخ بقا چون غمچه دل برکنده ام

نازکتر از گلست بسی طبع و خوي تو
 یاران حریف جام وصال تو ای گلند
 ای آب خضر ماهي لب تشنه تو ام
 آواز چون بلند کند کس به کوي تو
 من عنده لیب مستم و قانع ببوي تو
 در یاب اگر نه میکشدم آرزوي تو

اهلي از کس مخواه مرهم دل

که بزخم زبان نمي ارزد

مجنون عشق را هوس تخت و تاج نيست . اورا که عقل هست بهیچ احتیاج نيست
گيتي نما چه حاجت اگر جم بصيرتي آيينه به از مي و جام زجاج نيست
هر کس که بود از هنر خود رواج يافت . کار محبتست که هميش رواج نيست
هان اي حکيم زحمت مجنون چه ميدهي . علاج ستايز سوختگي را علاج نيست

اهلي کنون که صبر و دل و دين بباد رفت

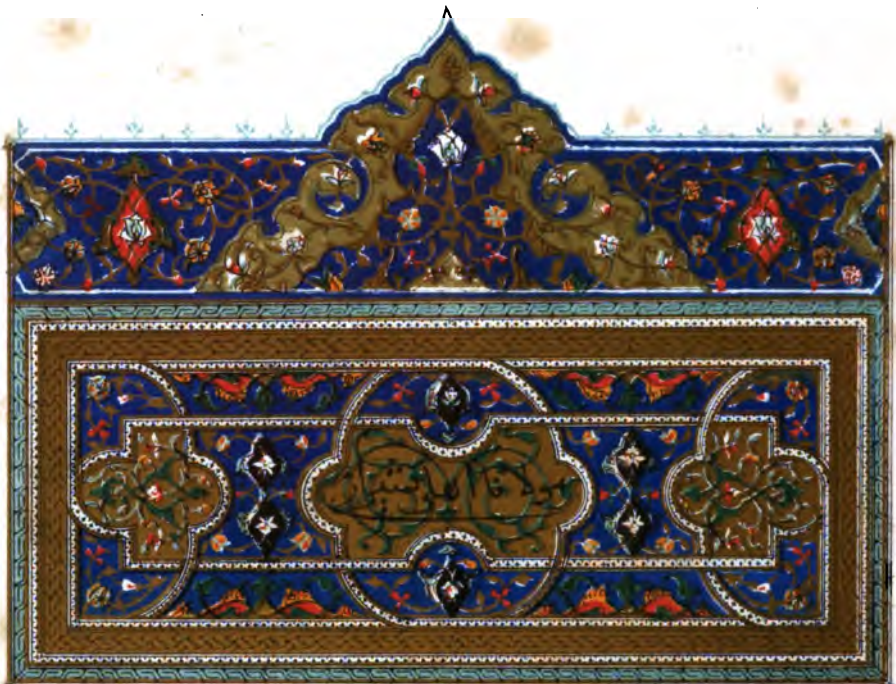
آسوده شو که برده ويران خراج نيست

عشق گنجينه اسرار آلهي باشد گر بدین گنج رسي هرچه تو خواهي باشد
نسبت عاشق و معشوق زيکرنكي خاست کهريا ميل کفش از رخ گاهي باشد
هر که از نامه دل حرف غم غير نبشت تا قيامت خجل از نامه سياهي باشد
از فلک پايه معراج جمال تو گذشت اين کجا مرتبه يوسف چاهي باشد
خون ما کز مژه ريزي اگر انکار کني هر سر موي زباني بگواهي باشد
همه از بحر غمت جان سلامت بردند کشتي ماست که مايل به تباهي باشد

دايم از عکس رخس در دل اهلي نوريست

شمع من نور آلهيست آلهي باشد

قد بين و رخ ببين و لب جان فزا ببين آن چشم مست و آن نکه دلريا ببين
اجزاي حسن او همه يك يك نگاه کن و آن گه بيا و حال من مبتلا ببين
من زارتر ز صورت مجنونم از غمش هر کس که باورش نشود گو بيا ببين
اي مست ناز چند بچشم نظر کني يك ره مرا بگوشه چشم رضا ببين
جور تو ذره ذره ببادم اگر دهد يك ذره از تو روي نتابم وفا ببين
برروي دوست سجده اهل نظر رواست زاهد درين ميانه تو روي خدا ببين

سر چشمه حیات کجا آب جو کجا	کوثر کجا و لعل روان بخش او کجا
از وادیء محبت او یافت بو کجا	هر کونشد چو نافه جگر خون از آن غزال
دیوانه مگر تو کجائی و او کجا	سودای آن پری میزای دل ز فکر خام
ما را میان خلق بود آب رو کجا	گر روی زرد ما نکند آب دیده تر
دریا کشان کجا می و جام و سبو کجا	مستم ز خون دیده تو ساغر بغیر ده
سیمرغ من بدانه سر آرد فرو کجا	من گندم بهشت بیک جو نمی خرم

اهلی ز گفتگوی بتان بس نمی کنی

آخر به بین که میکشد این گفتگو کجا

این جهان هم بآن نمی آرزد	جان بفکر جهان نمی آرزد
به زمین و زمان نمی آرزد	بر زمین یک زمان که دلشنگی
هیچ سود این زبان نمی آرزد	سود عالم زبان عاقبت است
منت باغبان نمی آرزد	صحبت باغ اگر چه روح فزاست
زندگی رایگان نمی آرزد	پیش ما عاشقان نا پروا
طعنۀ نا کسان نمی آرزد	ذوق مستی و می پرستی هم

دامی نهاد و دانه آن دلبر یگانه
 عشق آتشیست سوزان عقلست مست و حیران
 ره بسته نیست یارا بکشاده است اما
 هستی ما درین ره سد سکندر آمد
 عقل آهو بست حیران عشقت شیر غران
 بگریخت عقل ترسان عشق غضنفر آمد

با عشق باش قاسم کز عشق و شور و مستی

هم دل موید آمد هم جان مظفر آمد

زلفت شب قدرست زهی سایه ممدود
 در بادیه محنت هجران شب تار یک
 از بادیه و زاویه جز دوست ندیدم
 از مسکن جانها گل صد برگ بر آمد
 از حسن هویدا شود این عشق جهانسوز
 یک غمزه ز تو دادن و صد جان و دل از ما
 رویت مه بدرست زهی طالع مسعود
 بی نور رخت جان نبرد راه بمقصود
 این راه بدانستم و این بادیه پیمود
 تا سنبل سیراب تو بر برگ سمن بود
 اینجا بشناسی صفت شاهد و مشهود
 بردند باقبل تو سودا زدگان سود

حیران تو امروز نشد قاسم مسکین

تا هست چنین باشد و تا بود چنین بود

ای رخ زیبای تو رشک مه و آفتاب
 جمله جهان انتظار در طلب یار غار
 در حجب عزتی در تتق و حدتی
 طور من از باده پرس از می آماده پرس
 قصه جانانه پرس از می و میخانه پرس
 ساقی ما باده ده باده آماده ده
 روی تو و جام می عکس گل اندر شراب
 تا که نبیند بخواب روی ترا بی نقاب
 چون همگی حیرتی هست تو شد شیخ و شاب
 آمد ایام وصل رفت زمان حجاب
 از دل دیوانه پرس گنج بود در خراب
 برد دلم را ز من ناله چنگ و رباب

قاسم دیوانه شد چونکه بدید و شنید

روی تو چون جام می بوی تو چون مشک ناب

هر جام که خوردیم از آن خم دل افروز در بار دگر جودت او بیشتر آمد
شاید که بدینی و بعقی نکند میل جانی که دو عالم بر او مختصر آمد

یاران همه در حالت خوش مست سماعند

کز یار سفر کرده قاسم خبر آمد

از لعل یار اگر شکری یافتی بگو از سر کار اگر خبری یافتی بگو
ما طالبان پیر مغانیم در طریق از پیر ما اگر نظری یافتی بگو
در راه بال و پردهد آن شه به بندگان در راه عشق بال و پری یافتی بگو
عشق است کیمیای سعادت درین طریق زان کیمیا اگر قدری یافتی بگو
دلها در انتظار و روانها امیدوار در باغ جان اگر ثمری یافتی بگو
بر آستان اهل دلان میروی مدام بر آسمان دل تهری یافتی بگو

قاسم شناوری تو درین بحر بی کران

از قعر بحر جان گهری یافتی بگو

بکوی عاشقان بخانه هست در آنجا دلبر جانانه هست
نمی داند کسی او را و لیکن بهر مجلس ازو افسانه هست
زیبش شمع رویش خور فرو رفت که شمعش را چنین پروانه هست
مرا از زلف و خالش گشت معلوم که هر جا دام باشد دانه هست
چو پیمان را شکستم باز ساقی کرم فرما اگر پیمانه هست
چه کم از می بدور چشم مستش که در هر گوشه میخانه هست

سرشک قاسمی دریاست در وی

برای طالبان در دانه هست

امروز بار دیگر آن ماه دلبر آمد شادیست جان و دل را کان شاه کشور آمد
باز آمد آن قیامت و آن فتنه و علامت چون ساقیان مه رو با جام و ساغر آمد

سینه مجروحست و عقل آشفته خاطر بی قرار
عشق خون ریزست و من حیران و صبرم منهدم
آه درد آلوده دارم چون ننالم آه آه
گفت خاک راه من شو پای برچشمت نهم
واعظ از حد می برد یا رب برافکن پرده اش
جان باقی عشق میبخشد حیات از عشق جوی

شاهدان اندر میان زاهدان تدبیر چیست

قاسمی جوان گل هرگز نیندیشد ز خار

تا گرد ماه سنبل مشکین نهاده*
برعارض تو زلف سمن سا چه حکمتست
از بهر غارت دل و دین شکستگان
کلیست نور بخش خیال جمال تو
جانها حیات یافت ز حسن کلام تو
زان خال نازنین تو بر روی دل فروز
بس داغها که بر دل مسکین نهاده*
یعنی بجنب فاتحه آمین نهاده*
بر سیم تر کلاله* زرین نهاده*
در پردهای چشم خدا بین نهاده*
در زیر لب چه شیوه* شیرین نهاده*
طغرای مشک بر گل نسرین نهاده*

فریاد جان قاسمی از آسمان گذشت

زین جورها که پیشه و آیین نهاده*

آن ماه دل افروز که رشک قمر آمد
گلهای بساتین همه نالند چو بلبل
هرجا که تجلی* رخت جلوه عیان کرد
یک لمعه زرخسار تو در ملک جهان تافت
صد بار بکشتند مرا در غم عشقت
هر تیر که از شست تو آمد بحقیقت
در پرده نهانست ولی پرده در آمد
چون حسن تو در صحن چمن جلوه گر آمد
بالا شجری دل حجری لب شکر آمد
صدق ز دل خرقة و زنار بر آمد
هر بار از آن بار دگر زنده تر آمد
بر سینه* عشاق چو شهد و شکر آمد

تو آن دري که در عمان ننگيد	تو آن گنجي که در ويران ننگيد
بيا ساقی مرا جامي کرم کن	از آن جامي که در امکان ننگيد
خدا اين عاشقان را همتي داد	که در کيخسرو و خاقان ننگيد
چو روبا هست عقل حيله کردار	ميان بي شيه شيران ننگيد
بحمد الله بدان يوسف رسيدم	که اندر مصر و در زندان ننگيد
مرا سرو بست سر سبز و خرامان	که اندر باغ و در بستان ننگيد

چو قاسم با وصال يار پيوست

در آنجا قصه دريان ننگيد

عشق ما را هزار فن آموخت	عشق ما را هزار حله بدوخت
عشق از ما هزار عالم ساخت	عشق در ما هزار عالم سوخت
عشق ما را هزار بار خريد	بار ديگر هزار بار فروخت
دين و دنيا بسوخت جان و خرد	عشق چون آتش فنا افروخت

هر کس اندوخت در جهان هنري

قاسمي عشق و عاشقي اندوخت

هر روز دور از یار خود روز شماری باشدم طرحی که من افکنده ام زین بی شمار آید مرا
هر رنگ و سنگ تربتم لعلی و یاقوتی شود آن آفتاب ار که گهی سوی مزار آید مرا
چشم چو کاغذ شد سفید از رنج دوری کاتبی
ای کاش خط یا قاصدی از نزد یار آید مرا

برون خرام چو شیران ز مرغزار جهان تو شیر بیشه عشقی مشو شکار جهان
چو کوه قاف کناری بگیر اگر خواهی ازین کنار جهان تا بدان کنار جهان
بسوزن موه حورت ز پای خار کشد دمی که باز کشی پا ز خارزار جهان
مرا ز فکر جهان روز و روزگار نماند که روز فکر چو شب باد و روزگار جهان
بلا و غم شده نقل کجاست صرصر عشق که خام و پخته بریزد ز شاخسار جهان
چه عرض میدهی ای لاله داغ خود که مرا هزار تحفه ازین هست یادگار جهان
مکو که کاتبیم بعد ازین و عارف شهر

گدای میکده ام خون و خاکسار جهان

بسوی آن پری قاصد نهان خواهم فرستادن صبا بسیار رفت این بار جان خواهم فرستادن
خیالش رفت و جانم را تجلی میدهد گریه که در پی لشکری آتش عنان خواهم فرستادن
نشد بر آستانش خاک جان پی و طریق من ازین جرمش بچاک آستان خواهم فرستادن
برای آنکه حال اختر برگشته ام پرسی ترا ای آه سوی آسمان خواهم فرستادن
پی و تیر خدنگش میفرستم جان و میگوید نه این خواهم ستاند از تونه آن خواهم فرستادن
دلا خوش باش گاهنگ عدم دارند جان وتن ترا همراه با این کاروان خواهم فرستادن

ز بهر پرسش فرهاد و همچون کاتبی روزی

ترا قاصد بسوی آن جهان خواهم فرستادن

هر کسی دارد برویت روز بازاری ولیک

کاتی را هست با خط تو سودائی دگر

دلبر کشید خنجر و دل نیم بسملست
 باز آمد آن پری رخ و دیوانه میکشد
 شد سرخ سوزنی که مرا زخم سینه دوخت
 چندین هزار قافله کم شد براه عشق
 ای دل مجوی خاتم فیروزه سپهر
 صید جهان مشو که بدور کمان چرخ
 ای جان برآی خوش که مراد تو حاصلست
 دیوانه هرکه میکشد امروز عاقلست
 و آن سرخیش ز خون نه که از آتش دلست
 پرسید میر قافله را کین چه منزلست
 بگذار این نگین که پر از زهر قاتلست
 بسیار صید کشته این مهره گلست

بر لوح دل خوشت خط عشق کاتبی

هر خجی که آن سبلس نیست باطلست

هزار آس جانسوز در دلم پیدا است
 برون ز کون و مکان عشق را بسی سخنست
 چه غصها که بود شیخ شهر را فردا
 برون مرو ز سرایرده فلك ای آه
 ز شهر عقل بصحرای عشق منزل گیر
 شهید میکده چون شمع بارها سرخوش
 اگر نه لشکر عشق آمد این چه آتشهاست
 کجاست گوش حزینان و این سخن ز کجاست
 که نیست واقف امروز و در غم فرداست
 مراد خواه که سلطان درون پرده سراسر است
 که شیر چرخ سگ آهوان این صحراست
 فکنده است به تیغ و هنوز بر سر پاست

پرست گوش جهان از صدای قصه عشق

پیرس کاتی از کلك خویش کین چه صداست

ای دل ز عقل و صبر و جان در عشق عار آید مرا
 هر دم بامید فنا پیمانۀ زهری کشم
 هست از حصار تن مرا هر آه تیر ناوکی
 یارب که باغ عمرو جان یک دم نینم بی خزان
 من عاشقم دیوانه ام اینها چه کار آید مرا
 خوش شربی دارم بکف گر سازگار آید مرا
 من از برون میخالم ار تیر از حصار آید مرا
 گر با وجود گلرخان باد بهار آید مرا

خوبشترن را بر میآرد از باغ ای سرو سهی
 سالها ای اشک ره دادم ترا در جای خود
 شمع در مجلس مزین لاف دلافرز بدوست
 تا ترنج غنغب و سیب دقن نازی به پیش
 ای رقیب رو سیه پیوسته از دارت نکون
 در چمن با سرو قدت لاف میزد شد از آن

هیچ آهو چشم را در شهر پروای تو نیست

کاتی وقتست اگر سر در بیابان مینهی

عاشق و دیوانه ام تقوی و طاعات کو
 خرقة تزویر را رهن چو کردم بمی
 از صفت طیلسان گشت مرا طی لسان
 تا سپه عشق او تافت سوی ملک دل
 مدرسه و صومعه گشت چو طی السهل
 پیر خرابات را از دل و جام مرید

کاتی کن بمی نامه ناموس طی

غیر می عشق وی عیش مهیات کو

هست در کوی تو هر ساعت تماشائی دگر
 شیر مردان را بدور آهوان چشم تو
 گر ز تابوت شهیدان سایه افتد بر قبور
 همچو گل پیراهن پر خون خریدن سود ماست
 سرگذشت تن میزد از ماکه در طوفان اشک
 هر که از خود یک قدم بیرون نهد پرگار وار
 مردن آنجا به که بودن زنده در جائی دگر
 خاک شد هر استخوان در کنج صحرائی دگر
 در نفس هر مرده گردد مسیحائی دگر
 تند خود را در مبارای دل بکلائی دگر
 غرقه شد هر پاره زان کشتی بدریائی دگر
 نبودش حاجت که بر دارد ز جا پائی دگر

مرد بی عشق گرچه انسانست نام آباد و شهر ویرانست
 هست از نعمت دو عالم سیر هر که بر خوان عشق مهمانست
 نذر عشق است هر دو کون ولی عاشقی داند این که پر دانست
 تو اگر بحر بنگری از کان جوهر عشق اصل ارکانست
 قبله عشقت نزد اهل صفا کعبه ریگی ازین بیابانست
 حشمت از عشق جو که خاتم عشق گر بموری رسد سلیمانست
 عشق کجشک دل کند سیمرغ

کاتبی این زبان مرغانست

چون ترنج آن دقن سیب چنان نبود لذیذ از هزاران میوه یکتا آچنان نبود لذیذ
 گشته ام بیمار آن لب شکر کام منست غیر از نفم هیچ شربت در دهان نبود لذیذ
 گر رسد صد نوع نعمت هر دم از خوان قضا چون غم او نعمتی بالای خوان نبود لذیذ
 بی لبش گفتم ترا ای دل بیا و خون بنوش رو جگر خور گردند آن توان نبود لذیذ

کاتبی چون شعر نیود پخته کی لذت دهد

وقت خامی میوه‌های بوستان نبود لذیذ

محتسب گوید که بشکن ساغر و پیمانها
 بشکنم صد عهد و پیمان نشکنم پیمانها اش
 گرچه بنیادم می و معشوق ویران کرده اند
 تا ز بیرون خستتان فلک می میخوریم
 ما ز جام ساتیء مستیم کز شوق لبش
 عقل را با آشنایان درش بیگانگیست
 جام دردی ده بمن وز من بجای می ستان
 سرچنان گرم است شمع مجلس ما را ز می

راست میخوای بخواید کرد سلمان ترک می

ناصری افسون مدم واعظ مگو افسانه را

گرچه در عهد تو عاشق بجفا می میرد
 آن که میرد بحقیقت بود آن کشته دوست
 هر که در راه تو شد کشته مخوانش مرده
 مرغ در دام تو از راه هوا می افتد
 مرده بودم ز می جام تو من زنده شدم
 ای گل تازه برین بلبل نالنده خوبش
 دل من طره طراز ترا میخواید
 میشوم زنده بدرد تو من ای دوست دوا
 میکند راه خرد در شب سودای تو گم
 بر سر کوی غمت خاک دوانید مرا

لله الحمد که در عهد و وفا می میرد
 سخنست آن که بشمشیر قضا می میرد
 زنده آنست که در راه شما می میرد
 شمع بر بوی تو در پای صبا می میرد
 وآنکه زین جام دمی خورد چرا می میرد
 رحم کن رحم که بی برگ و نوا می میرد
 جان من غمزه بیمار ترا می میرد
 بکسی بخش که از بهر دوا می میرد
 که چراغ خرد از باد هوا می میرد
 نفس بیچاره چه داند که کجا می میرد

نفسی ماند ز سلمان مکنیدش درمان

همچنینش بگذارید که تا می میرد

بفدای تن و اندام چو گلبرگ تو باد هر کجا در همه آفاق گل اندامی هست
 صبر و آرام ز سلمان چه طمع میداری
 تو بر آبی که مرا صبری و آرامی هست

دل در برم گرفت و پیء یار من برفت آن بوسه داد جان و روان از بدن برفت
 چون دید او که قافله اشک می‌رود با کاروان روان شد و از چشم من برفت
 بلبل شنید ناله من در فراق یار مستانه نعره زد و از خویشتن برفت
 آن کس که باز ماند ز جانان برای جان یوسف گذاشت و در طلب پیرهن برفت
 آن سرو نازنین چمن سایه بر گرفت بنشست آتش گل و آب سمن برفت
 از زلف جمع کرد پراکنده لشکری آمد بقصد خوم و در آمدن برفت
 بشکست قلب لشکر دلها و در پیش لشکر برفت و آن دل لشکر شکن برفت
 می‌رفت از دهان بنهانی روایتی جام بهیج در پیء آن یک سخن برفت
 نا گفتی راز دهانت ولی چه سود خوردن دریغ بر سخنی کز دهن برفت

سلمان ز شوق او اگر ت جان بشد چه شد

سودای او ز رفت ز جان جان ز تن برفت

خسته ام ای یار ندارم طبیب هیچ طبیبی نبود چون حبیب
 آه که بیمار غمت عرض حال کرد و نفرمود جوابی طبیب
 یک هوسم هست که در پای تو جان بدهم کوریء چشم رقیب
 می سپرم راه هوایت بسر این ادب آن نیست که داند ادیب
 از لب مجنون بشنو راز عشق حالت عشاق چه داند لیب
 عاشق مسکین که غریبست و زار گر بنوازش نباشد غریب

طالب وصل تو ام اما چه سود

سعی تو سلمان چو نباشد نصیب

مرا ز عمر گزیرست و نیست از تو گزیر
 مرا ز روح شکیب است و نیست از تو شکیب
 که اشک حال دل از من ز اشک خونین پرس
 زبان عذر ندارم ولی هنوزم هست
 امید عفو که لطف تو هست عذر پذیر

خدنک غمزهات از جان گذشت سلمان را

هنوز هست برین دل نشانه پی تیر

قانع شده بودم ز تو عمری بسلامی
 محروم ز دیدارم و بی خود ز تجلی
 وز چون تو کلیمی شده قانع بکلامی
 گر سر شوم در سر کار تو چو پرکار
 بیرون نهم پای من از دایره گامی
 من خال ترا هندوم و زلف ترا صید
 آزادم و فارغ ز همه دانه و دامی
 چون فاخته بد مهر نباشم که نشینم
 هر صبح بشاخی و بهر شام ببامی
 آهنگ حجاز اردگری راست مرا نیست
 بیرون ز عراق و سرکوی تو مقامی
 در یاب که ایام جوانی و طراوت
 اوقات عزیزند و ندارند دوامی

از هستی سلمان بجز از نام نماندست

سلمان غرض اینست که ماند ز تو نامی

نیست آرام دل آن را که دل آرامی هست
 نام من بر ورق هیچ کسان گو بنویس
 خرم آن دل که درو صبر و آرامی هست
 در بناگوشش اگر دانه از در بیبی
 این قدر بس که در آن نامه مرا نامی هست
 مشو آشفته که از غالیه هم دامی هست
 هیچ اگر در دو جهان یک سرمو گامی هست
 تو یقین دان که بجز در دهن تنگ تو نیست
 ساقی امشب سر آن جام لبالب دارم
 کاخر اندوه مرا نیز سر انجمی هست
 عود اگر دود کند بر سر آن دامن پوش
 تا ندانند که جز مجلس ما خامی هست
 عالم از باد سحر پرس که در صحبت او
 جان بیمار مرا پیش تو پیغامی هست
 شام هجران ترا خود سحری نیست پدید
 صبح امید مرا هر نفسی شامی هست

ترك غم و شاديء جهان غايت عقلست سر رشتهء اين كار ز ديوانه طلب كن
 اي دل تو اگر سوختهء منصب قربي پروانهء اين شغل ز پروانه طلب كن
 سر سخن عشق تو در سينهء سلمان
 گنجيست نهان گشته بوبرانه طلب كن

بيا كه بي لب لعل تو كار مي خامست ز عكس روي تو آتش فتاده در جامست
 مرا كه چشم تو بختست بخت در خوابست ترا كه زلف تو شامست صبح در شامست
 دلم بمجلس عشقت مقيم در صدرست زبان بذكر دهانت هميشه در گامست
 طريق مصطبه بر كعبه راجحست مرا كه اين بر غبت جانست و آن بالزامست
 درون صافي از اهل صداع و زهد مجو كه اين نشانهء زندان دردي آشامست
 مكن ملامت زندان و ذكر بدنامي كه آنچه پيش تو ننگست پيش ما نامست
 دلا تو طاير قدسي درين خرابه مگرد كه نيست دانه و هر جا كه ميروي دامست
 محل حادثه است اين جهان درو آرام مكن كه مكن ضيفم نه جاي آرامست
 برفت قافلهء عمر و مي پزي هوسي كه ره روي و درين وقت اين هوس خامست
 رسيد شام اجل بر در سراي امل

ولي چه سود كه سلمان هنوز بر بامست

جهان جان بگرفتي بحسن عالم گير جهان چه باشد و جان چيست هر چه خواهي گير
 ترا هزار اسيرند در كمند دو زلف مرا مران و يكي گير از آن هزار اسير
 اگر بهيچ نگيري تو هيدرا چه كند گرفت بر طرف تست نيست بر نخچير
 دل من از سر زلفت نبي رود جائي كجا رود دل بيجاره پاي در زنجير
 نشاط عشق تو امروز نيست در دل من حلاوتيست فرو رفته چون شكر با شير
 تو پادشاهي و من بندهء قوي عاجز تو آفتابي و من ذرهء عظيم حقيير
 بهج طعنه نخواهيم گشتن از تو نفور بهج زخم نخواهيم كردن از تو نفير

لب جوي و لب جام و لب ياراي ساقی	تا توانی مده از کف بهاراي ساقی
میگذاریم بغفلت مگذاراي ساقی	نوبهارست و گل و سبزه و ما عمر عزیز
توبه یعنی چه بیاباده بیاراي ساقی	موسم گل شود و توبه عشاق درست
چون می را که در آرد بشماراي ساقی	اگر از روز شمارست سخن روز شمار
نوبتی جو که بهارست بهاراي ساقی	شاهد و باغ و گل و مل همه جویند ولي
خیزد از رنگ چمن نقش و نگاراي ساقی	آید از بوی سمن بوی بهشتاي عارف

بی نوایم غزل خوش بنوازاي سلمان

در خمارم قدح می زخم آرای ساقی

کام دو جهان از لب جانانه طلب کن	مفتاح فتوح از در میخانه طلب کن
باشد که توان یافت بهیخانه طلب کن	آن یار که در صومعه جستی و ندیدی
بر خیز و قدم در نه و مردانه طلب کن	مقصود درین ره بتصور نتوان یافت
گو در دل دریا رو و در دانه طلب کن	عاشق چو مجرد شد و دل کرد بدریا
رو خون من از ساغر و پیمانه طلب کن	در کوی خرابات گرم کشته بیایی
زهد و ورع از مردم فرزانه طلب کن	عشاق طریق ورع و زهد چه دانند

رسن زلف تو سبب دل ما عاشقی را جزین سبب نبود
 با دهان تو ام ز بیم رقیب سخنی جز بزیر لب نبود
 مدعی نیست محرم دربار خادم کعبه بو لیب نبود

شب هجران مسوز جان کمال

بعد مردن عذاب تب نبود

سرو ز هر که راست می گوید قامت یار ماست می گوید
 چون دهانت کجاست می گویم چون دهانم کجاست می گوید
 چیزی از آن میان چو میپرسم عالم البر خداست می گوید
 میکند دل حدیث بوس و کفار دل من هر چه خواست می گوید
 چشم حلیتگرش بفتویء عشق قتل عاشق رواست می گوید
 ابرویش گفت فتنه کار منست کژ نشین است و راست می گوید

آن رخ آورد خط بخون کمال

خال بر خط گواست می گوید

بی غمت شاد مباد این دل غم پرور ما غم خورای دل که بجز غم نبود در خور ما
 دردمندیم و خبر میدهد از سوز درون دهن خشک و لب تشنه و چشم تر ما
 مفلسانیم که در دولت سودای رخت حاصل هر دو جهان هیچ نیزد بر ما
 دل ما گم شد و جز باد نداریم کسی که شود ریجه و آرد خبر دلبر ما
 عذر صاحب نظرانش شود آن دم روشن که ببینند مه روی تو ملامتگر ما
 گر تو در مجمره غم دل ما سوزانی همچنان بوی تو یابند ز خاکستر ما
 می کنم شاهی از آن روز که گفתי برقیب این گدا کیست که هرگز نرود از در ما

صفت روی تو تا در قلم آورد کمال

گل برد نسخه حسن از ورق دفتر ما

بر تو اي سنگدل از من که رساند که مرا بر دل از هجر تو باریست که گفتن نتوان

سهل مشر که بزلف تو در افتاد کمال

که درین دام شکاریست که گفتن نتوان

سرو مارا قد و بالائی خوشست دیدن آن گل تماشائی خوشست

تا رخس بینیم گو بالا نمای زآنکه مه دیدن ببالائی خوشست

از سر ما پای او شد کوتاه کوفتن صوفی چنین پائی خوشست

سوی لب چشمش اشارت میکند کآچه بادامست حلوائی خوشست

از سر سودائیان خالی مباد سایه زلفش که سودائی خوشست

کشتن ما گرچه او را آرزوست آرزوی او تمنائی خوشست

گر رود سر هم مرو از جا کمال

پای بر جائی چنین جائی خوشست

گنجی تو ترا بی طلبیدن نتوان یافت راحت ز تو بی رنج کشیدن نتوان یافت

آن شربت خاصی که شفای همه جانهاست بی چاشنی درد کشیدن نتوان یافت

داری سر یوسف بپر از هرچه عزیزست گآن وصل بیک دست بریدن نتوان یافت

آن بخت که بردامن وصلی برسد دست بی پیرهن صبر دریدن نتوان یافت

گر بر فلکم دست رسد بی تو محالست گآن پایه بصد عرش رسیدن نتوان یافت

با گرم روی واقف این راه چه خوش گفت آهسته که این ره پیریدن نتوان یافت

گو خلق شنو آنچه کمال از دهننت گفت

کین جنس معما بشنیدن نتوان یافت

شوخی از چشم تو عجب نبود مردم مست را ادب نبود

پیش رویت دو زلف طرفه فتاد زآنکه یک روز را دو شب نبود

باز این دل غم‌دیده بدام تو در افتاد
 این طرفه که راز تو بکس نیز نگفتم
 بس مرغ همایون که به تیر نظر افتاد
 تا شد خبرم در همه شهر این خبر افتاد
 کآن تیر محسین که زدی بر جگر افتاد
 چون است که این رسم بعهد تو بر افتاد
 کز کوی وفا خانه^{*} او دورتر افتاد
 زآن سایه که از قد تو بر رهگذر افتاد
 شاید که بروید همه ره سرو خرامان
 گفتیم جویی نه کم از گفته^{*} سعدی
 بلکه این دو غزل خوبتر از یکدیگر افتاد

این لاف نه در حد کمالست ولیکن

با رسم دبستان بزند هر که در افتاد

کنار آب و لب جویدار و گوشه^{*} باغ
 خوشست با صنی سرو قد بشرط فراغ
 شب بهار و شبستان باغ و صحبت یار
 چنین شبان و شبستان دلا مجوی چراغ
 مباد دور گل از می دمی قدح خالی
 که لاله دارد ازین درد بر دل این همه داغ
 چه غم بدفع غم باغ و گلشنی گرنیست
 که عاشق تو فراغت ز باغ دارد و راغ
 اگر بروزه روم با رقیب در قفسم
 شنیده باشی و دیده حدیث طوطی و زاغ

ببوسه سیب دقن گفتمش ز گلشن کیست

کمال گفت تو انگور خور میرس ز باغ

دل من عاشق یاریست که گفتن نتوان
 روز و شب در پی^{*} کاریست که گفتن نتوان
 این همه چهره که کردیم به خونابه نگار
 از غم روی نگاریست که گفتن نتوان
 دیده آن دم که ز خون خاک درت شست باشک
 بر دل از دیده غباریست که گفتن نتوان
 چشم خونخوار ترا دوش ز خوم که بریخت
 در سر امروز خماریست که گفتن نتوان
 دامن چون تو گلی کی بکف آرم که رقیب
 در تو آویخته خاریست که گفتن نتوان

تو ز ما وصف آن جمال می‌رس لب او بین و از زلال می‌رس
 عقل گفتم بروی او چونی گفتمش روی بین و حال می‌رس
 گفته در سرت که رفت سرم چون شد آن قصه پایمال می‌رس
 ای دل احوال درد خود ز طیب چون نباشد ترا مجال می‌رس
 با تو آن بیوفا که گفت بگو

که همه عمر از کمال می‌رس

درد تو زمان زمان فزونست وین سوز درون ز حد برونست
 عقل از هوس تو بیقرارست دل در طلب تو بی سکونست
 در عشق تو هوشمندی ما آثار علامت جنونست
 در دست تو دل که خوانیش قلب خالیست سیه شده که خونست
 تا جان ز تو یافت بر سخن دست در دست سخن زبان زبونست
 قاف قد و نون ابروانت برتر ز تبارکست و نونست
 تا از تو کمال حکمت آموخت
 در حکمت عشق ذو فنونست

اي صبا بوي تو مي آيد مرا صبر در سينه نمي آيد مرا
گرچه باغ آسایش هر خاطرست خاطر اينجا مي نياسايد مرا
تا بدیدم گلستان زوي تو گل بدیده خار مي آيد مرا
گل چه خواهم کرد چون روي تو نيست بي تو روي گل نمي بايد مرا
گر دلم خون گشت چون غنچه چه شد يك دست صد شادي افزايد مرا

تا هوا خواه تو ام همچون حسن

گل صفت صد برگ مي زايد مرا

دي سوي سرو لاله رخ پيغام دادم بادرا بنوشته خط بندگي آن سوسن آزادرا
مجنون لباس عقل و دين در عشق ليلي چاك زد پند پدر مانع نشد رسواي مادر زادرا
ميخواستم كز دست او امروز فريادي كنم گريه گره شد در گلو ره بسته شد فريادرا
دي بعد فرض بامداد از دور دیدم روي او من در غزل گفتن شدم رخنه فتاد اورادرا
هر كس رهي دارد ولي چه سود كز روز اجل توشه بخسرو ميرسد تيشه زدن فرهادرا
ميخواستم يك بوسه گفتا خطاها ميكني آري خطا بر ما فتد افتد غلط بغدادرا
تا پيش او افتد مگر اينك ز چشم در نشان درها ذخيره ميكنم از بهر پيش افتادرا

گر عمر اينست اي حسن در پيش خوبان صرف كن

چندين چه كهگل ميزني ديوار بي بنيادرا

شكلي عجب داري و رفتار عجبتر لعنت عجب از لعل تو گفتار عجبتر
صفي عجب ميکشي از مور چه گويم بر بسته کمندي دگر از مار عجبتر
پار آن لب خونخوار عجب يارکشي بود امسال عجب بينمش از پار عجبتر
اين خشم زخوي خوش توبس عجب افتاد تلخيست ز ياقوت شکر بار عجبتر

بي هيچ گنه کشتن همچون حسني را

از چرخ عجب دارم و از يار عجبتر

در يك چه سيم خود صد آب خضر جوي	جوي خضر آن آب ندارد كه تو داري
چشم تو بيك غمزه جهان بستد و نرگس	آن دولت در خواب ندارد كه تو داري
عالم به نگين لب بكشاي كه سلطان	آن گوهر نا ياب ندارد كه تو داري
نوروز بفصل خود در صد ورق گل	يك فصل از آن باب ندارد كه تو داري

بوسي بحسن ده كه شود مست بدین لطف
كاین لطف ميء ناب ندارد كه تو داري

ازروي خوب خوي مخالف غريب نيست	نري بطبع سلسله مويان قريب نيست
جان ميدهم در انده جانان و شاكرم	آن كز حبيب در گله باشد حبيب نيست
اوصاف عشق و معرفت از مدعي مپرس	محبوب را ز هيچ چراغي نصيب نيست
بلبل بباغ شد چه غم از جنگ باغبان	گريار يار باشد بيم رقيب نيست
چندين چه ميكنيد ز ناليدم عجب	گر كوه از فراق بنالد هجيب نيست
اصلاح طالع من و درمان درد من	اندازهء مهمم و حد طيب نيست

آواره شد دل حسن اندر هواي دوست
آوازي ز حال غريبان غريب نيست

ساتيا جامي بياور پيش من	دور كن اين عقل دور انديش من
من نه پيوندم بھويشان بعد ازين	عشق پيوند منست و خویش من
اي مسلمانان مرا قربان نهاد	زخم تير ترك كافر كيش من
تا لبش هر بار ميريزد نمك	كي فراهم خواهد آمد ريش من
گر بھوالم سوري اندر نماز	صورت نا خوانده آيد پيش من
ميل او بر مال و بر عقلست و دين	چون شود حال دل درویش من

اي حسن چشمش اشارت ميكند
نوش ميخواهي منال از نيش من

اي دل واي جان شما لازم آن در شويد ما بشما ميرسيم نحن بكم لاحقون
 نيست عجب گربدوست باز رسم اي حسن
 همت تو همره است رحمت او همون

ساقيا مي ده كه ابري خاست از خاور سفيد سرورا سر سبز شد صد برگ را چادر سفيد
 ابر چون چشم زليخا بهر يوسف اشكبار زالها چون ديده يعقوب پينغمبر سفيد
 گرنه حشرست اين نكه كن در بنفشه در سمن چيست دست اين كبود و روي آن ديگر سفيد
 بيد لرزان از شمال اينك چو اصحاب الشمال ياسمين مانند اصحاب اليمين دفتر سفيد
 مي در آن جام بلورين ده مرا گر ميدهي نغز مي آيد شراب لعل را ساغر سفيد
 خط آزادي طلب ميكردم از ابناي دهر كاغذي در دست من دادند سر تا سر سفيد
 عنكبوت غار را گفتم كه اين پرده چه سود گفت مهمان عزيز آمد كه كردم در سفيد

اي حسن اغيار را هرگز نه بينم طبع راست

راستست اين زاغ را هرگز نرويد پر سفيد

بر درد ما وقوف نباشد طبيبرا آه ار حبيب دست نگيرد حبيب را
 دردم ز حد گذشت و بجان افتاد كار خيز اي غلام معذري كن طبيبرا
 جانا زكات حسن چه ميداريم دريغ يا خود نصيب نيست من بي نصيب را
 زان خط مسخر پيشه يك افسون شهر بند بفرست تا ببندم چشم رقيب را
 گر جمعه بمسجد آدينه در روي در يك حديث صد غلط افتد خطيب را
 دل كز درش بماند نبي بايدش بهشت شهر كسان قرار نباشد غريب را

بي گل حسن بهيچ وطن دل نني نهد

بي گل جهان خراب بود عندليب را

دُر در صدف آن آب ندارد كه تو داري مه بر فلك آن تاب ندارد كه تو داري
 با خال خوش و خط تو افزون تري از مه مه اين همه اسباب ندارد كه تو داري

خیز تا خوش خوش سوي صحرا کشیم	ریخت خود چون سبزه بر صحرا کشید
باغ از گل می بخندد گل ز باد	چون بیک ره سر همی باید نهاد
عقل را منشور عشق آریم پیش	باده ده خوشتر از جوی بهشت
هم بدان آتش که در ما زدند	داغ بر رخساره فردا کشیم

گر حسن یکباره شد در می فرو

ما بزلف ساقیش بالا کشیم

عشق نهفتم بسی صبر ندارم کنون	سینه بر آورد آه دیده فرو ریخت خون
نایب آه منست قرصه خورشید از آن	هر سحر آتش زند در فلک آبگون
عاشق صادق کسیست کو بریاضت رود	راه نپرسد که چند باز گوید که چون
بارغم عشق را همچو ستون پایدار	پیشه همین داشتست تیشه زن بیستون
مورچه در شهر ماند مرغ در اطراف باغ	دلشدگان کی روند از در دلبر برون

بي چهره تو جهان نه بينم	يك چهره دگر چنان نه بينم
همچنان ترا و عشق مارا	تا حشر هي کران نه بينم
ماننده سرو بوستاني	من چون تو به بوستان نه بينم
هر که که دمي سخن سرايي	بينم سخن و دهان نه بينم
وانگاه که تو کمر به بندي	بينم کمر و میان نه بينم
گویند مرا که بيوفائي	بينم خبر و عيان نه بينم
کودم بگزند بر رخانت	بينم کودم نشان نه بينم

دیوانه چو من یکی نه بینم

گر روی تو یک زمان نه بینم

نیست بی دیدار تو در دل شکیبائی مرا	نیست بی گفتار تو در تن توانائی مرا
در وصلت بودم از صفرا و سودا بیخبر	کرد همچنان تو صفرائی و سودائی مرا
عشق تو هر شب بر انگیزد ز جام مستغیر	چون تو بگریزی و بنشانی به تنهائی مرا
از تو هر جایی بنالم زآنکه هر جایی شدي	هست جای ناله از معشوق هر جایی مرا
گاه پیری آمد از عشق تو بر رویم بدید	آچه در دل بود پنهان گاه برنائی مرا

چشمه خورشید را از ذره نشناسم هي

نیست کوئی ذره در دیده بینائی مرا

عاشق مشوید تا توانید	تا در غم عاشقی نمانید
این عشق باختیار کس نیست	خواهم که هم این قدر بدانید
معشوقه رضای کس مجوید	تا خون ز دو دیدها نرانید
با وي مکنید آشنائی	تا دفتر عشق بر نخوانید

بچاره سنائی خود بگفتست

عاشق مشوید تا توانید

گر چنان دانی که جز تو مرا یارست نیست
 گر چنان دانی همی کز دلبران و بیدلان
 ورتو پنداری که خوبان همه آفاق را
 وربیندیشی کز آن کم خوار داری همچو خاک
 و رگمانت آید کزین کآزار من جوئی همی
 یا مرا اندر جهان جز عشق تو کارست نیست
 کس چو تو نیکوست یا کس همچو من زارست نیست
 نزد تو با خوبی تو هیچ مقدارست نیست
 خاک نعل اسپ تو بر چشم من خوارست نیست
 هرگز از تو مر مرا اندر دل آزارست نیست

ورکسی ایدون بدل دارد که بی عشق بتان

در دو کیعی هیچ دل را جای تیمارست نیست

گر تو پنداری که جز تو غمگسارم نیست هست
 یا بجز از یاد عشق تو که کارم هست نیست
 یا سفید و روشن از تو روزگارم هست نیست
 یا بجز بیدادی تو در کنارم هست نیست
 و رچنین دانی که جز تو خواستارم نیست هست
 یا قدم در عشق تو سخت استوارم نیست هست
 یا سایه و تیره از تو روزگارم نیست هست
 یا ز تو تیمار و درد اندر کنارم نیست هست

یا ز امید وصال شب قرارم هست نیست

یا وصال را شب و روز انتظارم نیست هست

ای جهانی پر از حکایت تو که ز شکر و که از شکایت تو
 بر کشاده بلاف عشق زبان خویشتن بسته در حمایت تو
 ای امیری که بر سپهر جمال آفتابست و ماه رایت تو
 هست بی محفه نشاط و طرب آنکه او نیست در رعایت تو
 هر سوئی تا فتم عنان طلب جز عنا نیست بی عنایت تو
 ای همه ساله احسن الحسی در صحیفه جمال آیت تو

در وفا کوش با سنائی از آنکه

روز چند دست این ولایت تو

باد پیمانی بود ای ماه روی از پیء وصلت بود سودای تو
 تودهی بوسه همی بر چنگ خویش من دهم بوسه همی بر پای تو
 گر سنائی که گهی توبه کنی
 توبه او بشکند بینای تو

چه رسمست این نهادن زلف بر گوش
 که از بادام کردن جعبه و نیش
 بر آوردن برای فتنه خلق
 تو خورشیدی از آن پیش تو آرند
 پری و سرو و خورشیدی و لیکن
 گل و مه پیش تو بر منبر حسن
 نمودن ماهرا از زیر شب پوش
 که از یاقوت کردن چشمه نوش
 هزاران صبحدم از یک بناگوش
 فلک را هر مه نو حلقه در گوش
 کمر بند و قدح گیر و قبا پوش
 همه آمیخته گردد فراموش

سنائی را خریدستی دل و جان

اگر صد جان دهندت باز مقروض

ای همه خوشی در آغوش شما
 ای تماشاگاه عقل و عافیت
 ای امانت جای چرخ چنبری
 آهوان در بزم و شیرین در شکار
 کار ما کردست در هم چون زره
 باد و مشک و آب و عنبر برد پاک
 چندمان چون چشم خود خواهید بست
 چون سنائی عاشقی تا کی بود
 قبله جانها بناگوش شما
 بر کران چشمه نوش شما
 در میان لعل خاموش شما
 بنده آن خواب خرگوش شما
 جوشن مشکین بر جوش شما
 بوی شمشاد و همن پوش شما
 ای به بیهوشی همه هوش شما
 با چنین بادی فراموش شما

حلقه چون دارید بر چشمش جهان

ای سنائی حلقه در گوش شما

هر که در راه عشق صادق نیست
 و آنکه در راه عشق خاموشست
 نکتهٔ مرد فکرت و نظرست
 باد سرد و سرشک و دانهٔ زرد
 هر که مست از شراب عشق بود
 توبه از عاشقان امید مدار
 دل بعشقت زنده در تن مرد

ور سنائی نه عاشقت بگوي

سخنش باطلست و لایق نیست

عاشقم بر لعل شکر خاي تو
 ماه بر راه اوفتاد از روي تو
 جان من شد مسکن رنج و عنا
 پوست برتن خشك دارم همچو چنگ
 فتنه ام بر زلف عنبر ساي تو
 سرو خمیده شد از بالاي تو
 تا دل مسکین من شد جاي تو
 از نوای چنگ روح افزاي تو
 بس دم عیسی شد دست آوای تو
 مرده را زنده کنی ز آواز خویش

Metre 90
13

Maakhoun
Kamal

